
Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Erhan DURUKAN

*Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
erhandurukan@gmail.com*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkçe ders kitaplarındaki metinleri uzunluk, anlaşılabilirlik, okunabilirlik ve görsellerle / etkinliklerle desteklenme bakımlarından öğrenci görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla araştırmacı tarafından 13 soruluk 'Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Görüşler Anketi' geliştirilmiş ve Trabzon ilinde öğrenim gören 297 ilköğretim 2. kademe öğrencisine uygulanmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı (*Croanbach alpha*) 0,814 olarak bulunmuş, maddelerin geçerliliği alan uzmanlarının görüşleriyle sağlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 16 programında frekans, yüzde ve tek yönlü ANOVA analizleriyle değerlendirilmiştir. Çalışma sonunda; öğrencilerin X: 2,56 (*Min:1, Max: 3 aralığında*) oranında olumlu görüş bildirdikleri, sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretimi, Ders kitapları, Metinler, Öğrenci görüşleri.

Evaluation of Texts in Turkish Lesson Coursebooks in terms of Students' Opinions

ABSTRACT

Purpose of this study is to evaluate the texts in Turkish lesson coursebooks in terms of students' opinions according to length, readability, intelligibility, and to stay up with visuals and activities. For this purpose 'Students' Opinions to Turkish Lesson Coursebooks Scale' with 13 items has developed by researcher. Scale performed on 297 students learning in primary education second grade in Trabzon. Scale's reliability coefficient (Cronbach alpha) has found 0,814 and scale's validity has provided with specialists' views. Data analysed in SPSS 16 with frequency, percent, and One Way ANOVA analyses. At the end of the study it has been found that students have positive views ($X: 2,56$ between $Min:1, Max: 3$) about texts, and there is not significant difference between class levels.

Key Words: Turkish teaching, Coursebooks, Texts, Students' opinions.

GİRİŞ

Ana dili dersi olan Türkçe dersleri öncelikli olarak temel dil becerilerini (*okuma, dinleme, konuşma, yazma*) geliştirmeyi esas almaktadır. Türkçe derslerinde temel dil becerilerinin geliştirilmesi hususunda birtakım materyallerin kullanılması kaçınılmazdır.

Günümüzde, gelişen teknoloji birçok ders için mükemmel laboratuvar ve işlik ortamları kullanmayı olanaklı kılıyorsa da bireyin eğitim yaşantısı boyunca ana dili becerilerini kazandırmaya, geliştirmeye ve sistemleştirmeye yönelik Türkçe derslerinin temel materyali olan Türkçe ders kitapları, öğretme ve öğrenme ortamında hâlâ öğretmenden sonra gelen en önemli materyal konumundadır (Ensar, 2002: 14; Kurt, 1999: 11). Bulut'a (1998) göre de ders kitabı, tüm modern araç-gereçlere rağmen öğretmenin vazgeçemediği bir öğretim materyalidir.

Ders kitapları geçmişten beri eğitimde kullanılan en temel ders araçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bir taraftan öğretmenler vereceği ödevlerde, yapacağı etkinlik ve örneklendirmelerde ondan yararlanırken diğer taraftan öğrenciler de bu araçla öğrendiklerini tekrar eder, pekiştirirler. Yine öğrenciler, öğretmenin sınıfta anlattıklarını ders kitabıyla somutlaştırır, dinlediklerini görme imkânı bulurlar. Bu da öğretimi çeşitlendirir, sıkıcılıktan kurtarır. Öğrencilerin okula ve derse motive edilmesinde de bu kitapların önemli katkısı vardır (Arıcı, 2009).

Ders kitapları, hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğretmen aracılığıyla öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir. Ders kitabı, özellikle Türkçe derslerinde öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmak için önemli bir işleve sahiptir. Bu işlev, kitaplarda yer alan metinlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü Türkçe derslerinde bütün dil becerileri (okuma, yazma, konuşma, dinleme ve dil bilgisi) bu metinlerden hareketle hazırlanan etkinlikler yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 39).

Özbay'ın (2003) Ankara ilinde yaptığı araştırma sonuçlarına göre Türkçe öğretmenlerin %94,44 gibi yüksek bir oranı derslerde kaynak materyal olarak ders kitaplarını kullanmaktadır. Bu nedenle öğrenciler en çok ders kitaplarındaki metinlerle karşılaşmaktadırlar. Bu durum da ders kitaplarındaki metinlerin önemini artırmaktadır (Durukan, 2008: 36).

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla birlikte üç kitaplı model: "1) Ders kitabı, 2) Öğrenci Çalışma Kitabı ve 3) Öğretmen Kılavuz Kitabı" şeklinde kullanıma sunulmuştur. Türkçe dersi ele alındığında bu üç kitaplı model içerisindeki Ders Kitaplarında sadece metinler ve bu metinleri destekleyen görsel unsurlara yer verilmiş; Öğrenci Çalışma Kitaplarında programın amaçları doğrultusunda dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak, öğrencinin temel dil becerilerini geliştirebilecek örnek, alıştırma ve çeşitli etkinliklere yer verilmiş; Öğretmen Kılavuz Kitaplarında ise dinleme metinlerine, öğrenci ders ve çalışma kitaplarının daha etkili kullanımını sağlayacak yönlendirmelere ve uygulamalara yer verilmiştir (Durukan, 2009: 85).

2005 Programı'yla beraber Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde de birtakım değişimlere gidilmiştir. Metinler vasıtasıyla öğrencilerin temel dil becerilerinin geliştirilmesi amaçlandığı düşünüldüğünde öğrencilerin ders kitaplarındaki metinlere yönelik görüşleri önem kazanmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarına yönelik görüşlerinin metinlerin uzunluğu, okunabilirliği, anlaşılabilirliği ve görsellerle / etkinliklerle desteklenme durumları bakımından belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel araştırma modellerinden tarama modelinde yapılmıştır. Bu model, geçmişte veya hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan kişi, olay, olgu, durum veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya, betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2006: 77).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini ilköğretim 2. kademe öğrencileri oluştururken, örneklemini ise Trabzon ilinde öğrenim gören 297 ilköğretim 2. kademe öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemine alınan toplam 297 öğrencinin 101'i (%34) 6. sınıf, 95'i (%32) 7. sınıf ve 101'i (%34) 8. sınıf öğrencisidir. Örneklemdaki öğrenci sayılarının sınıf seviyelerine göre birbirine yakın ve orantılı bir dağılım sergilediği görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Çalışmanın verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından 15 soruluk 'Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Görüşler Anketi' geliştirilmiştir. Anketin hazırlanmasında 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki okuma alanı amaç / kazanımlarından ve "Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler" bölümünden yararlanılmıştır. Ankette metinlerin uzunluğu, anlaşılabilirliği; görsellerle, etkinliklerle ve ödevlerle desteklenme durumlarına yönelik ifadeler yer almıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda 2 madde elenmiş, yapılan pilot uygulama sonucunda güvenilirlik katsayısı (*Croanbach alpha*) 0,814 olarak bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonunda ankete 13 maddelik son hâli verilmiştir. İlköğretim 2. kademe öğrencilerinin seviyeleri de göz önünde bulundurularak anket maddelerinin fazla olmamasına özen gösterilmiştir. Anketteki maddeler 1 (*Katılmıyorum*), 2 (*Kararsızım*) ve 3 (*Katılıyorum*) olarak puanlanmıştır. Olumsuz maddelerde ise puanlama ters olarak yapılmıştır.

Anket, Trabzon ilinde farklı okullarda öğrenim gören 297 öğrenciye elden ulaştırılmış ve toplanmıştır. Veriler SPSS 16 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Öğrencilerin maddelere verdikleri cevaplar frekans ve yüzde analiziyle, sınıflar arasında görüş farklılığı olup olmadığı tek yönlü ANOVA testi aracılığıyla değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Öğrencilerin anket maddelerine verdikleri cevapların ortalama değerleri ve standart sapmaları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Anket Maddelerine Verilen Cevapların Ortalamaları

Madde	$\bar{x}$	ss
1- Metinler sayesinde yeni deyim ve atasözleri öğreniyorum.	2,74	0,467
2- Metinlerin sesli okunması sırasında sıkılıyorum.	2,61	0,639
3- Metinlerde anlamadığım kelime sayısı çok fazladır.	2,43	0,639
4- Metinlerdeki görselleri / resimleri ilginç buluyorum.	2,14	0,808
5- Metinlerle görseller arasında ilgi kuramıyorum.	2,55	0,696
6- Kendimi metinlerdeki kahramanların yerine koyabiliyorum.	2,42	0,732
7- Derste öğrendiğim yeni kelimeleri günlük hayatta kullanıyorum.	2,46	0,620
8-Okuma sırasında noktalama işaretlerine dikkat etmede zorlanıyorum.	2,71	0,536
9- Metinlerdeki cümleleri çok uzun ve karmaşık buluyorum.	2,69	0,561
10- Metne yönelik etkinlikleri yaparken çok sıkılıyorum.	2,70	0,565
11- Metinle ilgili ödevlerin çok olduğunu düşünüyorum.	2,73	0,545
12- Metinleri anlamakta güçlük çekiyorum.	2,70	0,539
13- Okunan metinlerin çok uzun olduğunu düşünüyorum.	2,44	0,715
	2,56	

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrenciler; “Metinler sayesinde yeni deyim ve atasözleri öğreniyorum.” maddesine X: 2,74; “Metinlerin sesli okunması sırasında sıkılıyorum.” maddesine X: 2,61; “Metinlerde anlamadığım kelime sayısı çok fazladır.” maddesine X: 2,43; “Metinlerdeki görselleri / resimleri ilginç buluyorum.” maddesine X: 2,14; “Metinlerle görseller arasında ilgi kuramıyorum.” maddesine X: 2,55; “Kendimi metinlerdeki kahramanların yerine koyabiliyorum.” maddesine X: 2,42; “Derste öğrendiğim yeni kelimeleri günlük hayatta kullanıyorum.” maddesine X: 2,46; “Okuma sırasında noktalama işaretlerine dikkat etmede zorlanıyorum.” maddesine X: 2,71; “Metinlerdeki cümleleri çok uzun ve karmaşık buluyorum.” maddesine X: 2,69; “Metne yönelik etkinlikleri yaparken çok sıkılıyorum.” maddesine X: 2,70; “Metinle ilgili ödevlerin çok olduğunu düşünüyorum.” maddesine X: 2,73; “Metinleri anlamakta güçlük çekiyorum.” maddesine X: 2,70 ve “Okunan metinlerin çok uzun olduğunu düşünüyorum.” maddesine X:2,44 oranında görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin anketin tamamına yönelik genel olarak X: 2,56 oranında

(Min:1, Max: 3 aralığında) ortalamanın üstünde olumlu yönde görüş sergiledikleri görülmektedir.

Öğrenciler en düşük oranda görüşü X: 2,14 ortalamayla “Metinlerdeki görselleri / resimleri ilginç buluyorum.” maddesinde, en yüksek oranda görüşü ise “Metinler sayesinde yeni deyim ve atasözleri öğreniyorum.” maddesinde sergilemişlerdir. Bu verilerden hareketle; öğrencilerin metinlerle ilgili görsellere olumsuz yaklaştığı, kelime hazine gelişimi konusunda metinlerdeki yeni kelime ve kelime gruplarına olumlu bakış açısı sergilediği söylenebilir.

Örnekleme alınan öğrencilerin görüşleri arasında sınıf seviyesi bakımından farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Analiz sonucu Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Sınıf Seviyesine Göre Farklılığa Ait ANOVA Sonucu

Sınıf	n	$\bar{X}$	ss	F _(0,111)	Önem Düzeyi
6. sınıf	101	2,57	0,247	20,699	0,895
7. sınıf	95	2,56	0,245		
8. sınıf	101	2,55	0,297		

Tablo 2’de görüldüğü üzere 6. sınıf öğrencilerinin ortalaması X: 2,57; 7. sınıf öğrencilerinin X: 2,56 ve 8. sınıf öğrencilerinin X: 2,55’tir. Yapılan ANOVA analizi sonunda sınıf seviyeleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bu veriden hareketle her üç sınıf seviyesinin ortalamanın üstünde (*Min:1, Max: 3 aralığında X: 2,56*) olumlu görüş belirttikleri söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmada ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin Türkçe dersi ders kitaplarındaki metinlere ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin görüşleri, 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki kazanımlardan ve okuma metinlerinde bulunması gereken özelliklerden yola çıkılarak alınmıştır. Bu amaçla, öğrencilerin görüşlerini almak için hazırlanan ankette metinlerin uzunluğu, okunabilirliği / anlaşılabilirliği; görsellerle, etkinliklerle ve ödevlerle desteklenme durumlarına ilişkin ifadeler yer almıştır.

Çalışma sonunda öğrencilerin X: 2,56 (Min:1, Max:3 aralığında) oranında olumlu yönde görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu veri, öğrencilerin ders kitaplarındaki metinleri uzunluk, cümlelerin anlaşılabilirliği, görsellerle / resimlerle uyumluluğu, etkinliklerle desteklenebilirliği açılarından olumlu buldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Varılan sonuç, özellikle metinlerin uzunluğu ve cümlelerin okunabilirliği / anlaşılabilirliği yönünden, alanyazında geçen bazı araştırmaların (Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu, 2007; Durukan, 2008; Arıcı, 2009) sonuçlarıyla aynı yönde değildir. İlgili araştırmalar metin uzunluğunu ve okunabilirliğini seviyenin kısmen üstünde nitelendirmesine rağmen öğrenci görüşlerine yönelik bu çalışmanın sonucu önceki araştırmaları desteklememektedir. Bu nedenle metinler üzerinden yapılan akademik araştırmalarla öğrenci görüşleri arasında farklılıkların bulunduğu, öğrenci görüşlerinin daha olumlu yönde olduğu söylenebilir. Çalışmamızın sonucu Bulut'un (1999), Akkaya ve Susar Kırmızı'nın (2007) öğretmen görüşleri üzerine yaptığı araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. İlgili araştırmalarda da metinlerin uzunluğu, okunabilirliği / anlaşılabilirliği ve görsellerle desteklenmeleri hususlarında 'kısmen yeterlilik / kabul edilebilirlik' sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sınıf seviyelerine göre öğrenci görüşleri arasında farklılığın olmadığı; 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin birbirine çok benzer olduğu da araştırmanın bir diğer sonucudur. Bu sonuçtan hareketle de ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin bütün sınıf seviyelerinde metinlere yönelik olumlu görüşe sahip oldukları söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N. ve Susar Kırmızı, F. 2007. Yeni program doğrultusunda hazırlanan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 174, 232-249.
- Arıcı, A. F. 2009. İlköğretim altıncı sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler üzerine bir inceleme. *EKEV Akademi Dergisi*, 13 (38), 331-342.
- Bulut, B. 1998. İlköğretim 1.2.3. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri*, 15-16 Ekim 1998, Denizli.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. 2007. İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 173, 39-49.

- Çiftçi, Ö., Çeçen, M. A. ve Melanlıoğlu, D. 2007. Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 206-219.
- Durukan, E. 2008. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirler ve manzum eserler üzerine bir inceleme. *Çağdaş Eğitim*, 33 (357), 34-41.
- Durukan, E. 2009. 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri anlamaya yönelik sorular üzerine taksonomik bir inceleme. *Milli Eğitim*, 181, 84-93.
- Ensar, F. 2002. *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin altı soruları üzerine bir inceleme* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. 2006. *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kurt, N. 1999. *Türkçe dersi kitaplarının niteliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, M. 2003. Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.